

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาหลักการและเหตุผล

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลา ของการปฏิรูปประเทศท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเชื่อมโยงกันใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยได้นำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9–11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ต่อเนื่องมาตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกัน และการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี ซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาส และมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดี มีความสุข และอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศก็เจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพ และมีเสถียรภาพ การกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับ สิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรม

ผลการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 และในช่วง 4 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เริ่มแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการลดลงของขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตซึ่งจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะต่อไป และมีแนวโน้มที่จะทำให้เศรษฐกิจไทยไม่สามารถยกระดับการพัฒนาออกจากการเป็นประเทศรายได้ปานกลางได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม โดยการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ๆ ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 และในช่วง 4 ปีแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ที่เริ่มแสดงให้เห็นถึงจุดอ่อนที่สำคัญของเศรษฐกิจไทยที่ชะลอตัวลงอย่างรวดเร็วและมีความผันผวนมากขึ้น ในช่วง 9 ปี ที่ผ่านมา เศรษฐกิจไทยขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ 3.1 ชะลอลงเฉลี่ยร้อยละ 5.7 ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่ต่ำกว่าศักยภาพของระบบเศรษฐกิจ และต่ำกว่าระดับการขยายตัวที่จำเป็นสำหรับการขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจไทยสามารถหลุดพ้นจากการเป็นประเทศรายได้ปานกลางในระยะเวลานี้

ชุมชนตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ยาสูบ ข้าวโพด พริก ทำนา และปลูกผักต่าง ๆ สถานะทางเศรษฐกิจของชุมชนโดยเฉลี่ยแล้วทุกครัวเรือนมีรายได้ต่ำกว่ารายจ่าย เกิดภาวะหนี้สิน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตมาอย่างต่อเนื่อง เมื่อศึกษาสาเหตุโดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและผู้นำท้องถิ่นตลอดจนการศึกษาพื้นที่พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงมีการดำเนินชีวิตตามวิถีและความเชื่อที่สืบทอดกันมา รุ่นต่อรุ่น มีเพียงบางครอบครัวที่เริ่มเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพโดยลดการปลูกยาสูบซึ่งเป็นอาชีพหลักที่สืบทอดกันมากกว่า 50 ปี โดยหันมาปลูกพืชไร่อื่นทดแทน เช่น ข้าวโพด พริก ถั่ว และอื่น ๆ ยังคงเป็นการปลูกพืชแบบ

เชิงเดี่ยว ซึ่งก็ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ผลผลิตขึ้นอยู่กับสภาพดินฟ้าอากาศ ราคาของผลผลิตยังขึ้นอยู่กับ การกำหนดของพ่อค้าคนกลางเป็นส่วนใหญ่

องค์การบริหารส่วนตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย โดยกลุ่มผู้นำท้องถิ่นจึงได้ประชุม ร่วมกับคณาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาหลักประจำภูมิภาคที่ จัดการศึกษามุ่งพัฒนาชุมชน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตตำบลทับผึ้ง ซึ่งจากการ ประชุมผู้นำท้องถิ่นมีข้อเสนอให้ทางมหาวิทยาลัยได้พัฒนาแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับเกษตรกรรมแบบยั่งยืนโดยน้อมนำ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐานในการพัฒนา ซึ่งในการนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลทับผึ้งร่วมกับผู้นำ ชุมชนจะดำเนินการคัดเลือกครอบครัวอาสาสมัครเข้าร่วมโครงการและจัดสร้างเป็นครอบครัวตัวอย่างสำหรับใช้เป็น แหล่งเรียนรู้ของชุมชน จากสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนตามที่ได้กล่าวมา คณะผู้วิจัยโดยความร่วมมือ ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามและองค์การบริหารส่วนตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย จึงได้พัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงรูปแบบครัวเรือน (Family Model) ขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็น ตัวอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ชุมชน ในเขตตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย และผู้ที่สนใจ

ปัญหาของการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงในครัวเรือน (Family Model) มีอะไรบ้าง
2. แหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงในครัวเรือน (Family Model) ที่พัฒนาขึ้นมีจำนวนเท่าไร

และมีลักษณะอย่างไร

3. ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงรูปแบบครัวเรือน (Family Model เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงในครัวเรือน (Family Model)
2. เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงในครัวเรือน (Family Model)
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงรูปแบบครัวเรือน

(Family Model)

กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ดำเนินงาน

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นครอบครัวที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย จำนวน 3 ครัวเรือน

พื้นที่ดำเนินงานในการวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการในเขตพื้นที่ ตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

นิยามศัพท์

1. **แหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงรูปแบบครัวเรือน (Family Model)** หมายถึง สถานที่และบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่มีฐานกิจกรรมให้ความรู้และประสบการณ์อย่างหลากหลายเกี่ยวกับการเกษตร และอุตสาหกรรมที่สามารถทำได้จริงในพื้นที่อันจำกัดของครัวเรือน ซึ่งกิจกรรมที่ทำนั้นสามารถสร้างรายได้ ลดรายจ่ายทำให้ครอบครัวอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน จนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนได้

2. **การพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงรูปแบบครัวเรือน (Family Model)** หมายถึง การร่วมมือกันของสมาชิกในครอบครัวสร้างฐานกิจกรรมสำหรับให้ความรู้และประสบการณ์อย่างหลากหลายเกี่ยวกับการเกษตร และอุตสาหกรรมที่สามารถทำได้จริงในพื้นที่อันจำกัดของครัวเรือน ซึ่งกิจกรรมที่ทำนั้นสามารถสร้างรายได้ ลดรายจ่ายทำให้ครอบครัวอยู่ดีมีสุขอย่างยั่งยืน จนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นแบบอย่างให้กับชุมชนได้

3. **ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงในครัวเรือน (Family Model)** หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในเขตตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย ทางด้านภูมิศาสตร์ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ

4. **ความพึงพอใจของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงรูปแบบครัวเรือน (Family Model)** หมายถึง การแสดงออกถึงความชอบและประทับใจเห็นคุณค่าและความสำคัญของแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงรูปแบบครัวเรือนในแต่ละฐานกิจกรรมและพร้อมที่จะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นเพื่อเป็นแบบอย่างสำหรับผู้สนใจ

5. **ชุมชน** หมายถึง ประชากรที่อาศัยและมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตตำบลทับผึ้ง อำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย

ผลที่ได้รับ

การนำไปใช้ประโยชน์ในด้านนโยบาย

องค์การบริหารส่วนตำบลทับผึ้ง สามารถนำหลักการ แนวคิด และข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่ได้จากการวิจัยใช้เป็นฐานในการกำหนดนโยบายด้านการประกอบอาชีพและดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้แก่ชุมชน

การนำไปใช้ประโยชน์ในด้านชุมชนและสังคม

ชุมชนและสังคมเห็นประโยชน์ คุณค่า ความสำคัญ เกิดความตระหนักและมีความพึงพอใจต่อการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้สู่ความพอเพียงรูปแบบครัวเรือน (Family Model)

ชุมชนและสังคมสามารถนำหลักการ แนวคิด แนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้เป็นแบบอย่างในการพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตในครัวเรือนได้